

HELMUT GRUBER

RED VIENNA.
EXPERIMENT IN WORKING-CLASS CULTURE,
1919–1934.

(Vörös Bécs. Kísérlet a munkásosztály kultúrája terén 1919–1934)

New York, Oxford, Oxford University Press, 1991. 270 p.

Történeti fordulón a történetírás – úgy tűnik – másként és másként látja a Vörös Bécs történetét. E történet sikertörténet volt, aminek igen sok kézzelfogható nyoma maradt fenn, és amely sok más ország gyakorlatával szemben népszerű és életképes maradt, s ismeretes módon csak fegyverek némították el. Vörös Bécs berendezkedése sok tekintetben élesen eltért mind a környező országok ellenforradalmi, fasiszta és fasisztoid vonásokkal terhel rendszereitől, mind a nyugati országokétól és a szovjet kísérlettől.

Az osztrák származású H. Gruber, az amerikai Columbia Egyetem professzora nemcsak jól ismeri ezt a történetet, hanem igazán otthonosan mozog e térségben. Alapos, sok gondolatot felvető írásában mégis korunk jellegzetesen furcsa jelenségei tapasztalhatóak. Némiképp Karinthy Frigyes „übecápája” juthat az olvasó eszébe, amikor a szerző a Vörös Bécs szellemi nagyjain, elsősorban a szociáldemokrata pártvezetőkön „veri el a port”, amiért valami mást akartak megalkotni, mint amire Gruber szerint lehetőségek kínálóztak.

Gruber kritikája elsősorban arra irányul, hogy szerinte a szociáldemokrata pártvezetés polgári és értelmiségi nagyjai – itt elsősorban nyilván Otto Bauerre, mint a legfőbb stratégára gondol – valamiféle „új munkás” s új nőtípust akartak kialakítani. Erről sokat írtak, kritizálták az alkoholizmust, a szexuális és az olvasási szokásokat. Eddig a szembeállítás a múlttal. A jelen „rámosolygás” azonban több, mint kérdéses érték, mert legalább annyira igaz, hogy az egykor 60–100 000 magyar szervezett munkás más típusú volt. Ugyanúgy ebben a korszakban kelt életre az antialkoholista- és a gyermekbarát-mozgalom (ami Bécsből, az osztrák mozgalomból került át Magyarországra). Minderről kitűnő képet adott az elmúlt évtizedben a sikeres bécsi „remíz munkáskiállítás”, ami most a bécsi városi múzeumban él tovább. A Gruber-féle megközelítés így tehát aligha pontos, és számos kérdésben vitatkozni lehet vele, nem mellőzve a kritikai észrevételeket. Am Gruber hatalmas témát dolgozott fel, és sok meglátása, ill. a tényanyag feltárása új információkat hordoz. A könyv tartós értéket képvisel.

Jemnitz János